

DE GELDERSE SLENK

Toelichting op de standaard (deel I)

Door: Pieter Jansma

Hoewel de Gelderse slenk al in 1899 afzonderlijk van de Groninger slenk op een tentoonstelling verscheen in Nijmegen en in de jaren twintig op de bondsshow van Avicultura, is er - voor zover bekend - nooit een standaard geweest van de Gelderse slenk. De Groninger slenk heeft al een standaard sinds 1922 die tot op de dag van vandaag nauwelijks veranderingen heeft ondergaan. 2010 vormde een historisch slenkenjaar met de erkenning van de Gelderse slenk. Hieraan vooraf is door mij een eerste conceptstandaard opgesteld. Deze conceptstandaard is met vier man uitvoerig bediscussieerd en heeft daarna zijn definitieve vorm gekregen. Deze mannen van het eerste uur waren Johan Ruys te Doorwerth, Nico Marée te Oosterbeek, Rob Peters te Wijchen en ondergetekende te Nijmegen. Uitgangspunt vormde het reeds verzamelde historische bronmateriaal omtrent het ras, zonder eigen idealen te willen verwezenlijken.

Rechts: Standaardtekening Gelderse slenk in roodbleek, de hals zou iets meer S-vormig en naar achteren mogen en de dijbeeninplanting wat strakker en meer evenwijdig aan het lichaam

Tekening: J.L. Frindel, 2013 (F).

In deze bijdrage wil ik wat dieper ingaan op alle onderdelen van de standaard; een toelichting op keuzes die zijn gemaakt en een onderbouwing op basis van historische gegevens. Hierbij wordt uitgegaan van één slenkenras waaruit zo rond het begin van de 20e eeuw geleidelijk aan twee variëteiten ontstonden (vergelijk Hartogh Heys van Zouteveen, 1893).

ALGEMEEN VOORKOMEN

In de standaard staat het volgende vermeld: "Middelgrote en middel-lange duif (wat groter dan de veldduif) met middelhoge stand en opgerichte houding. De hals soepel naar achteren gebogen; kan licht sidderen".

Wat groter dan de veldduif, voert terug op een aantekening van Hartogh Heys van Zouteveen (1893). Anderen rond die tijd spraken van iets groter dan de Hannoveraanse tuimelaar. Met de veldduif wordt overigens niet de hout- of koolduif bedoeld; de veldduif is nog het beste te vergelijken met een post- of stadsduif.

Het type is middellang met een naar achteren gebogen hals. Middellang is een rekbaar begrip in duivenstandaards. Het gaat hier om de juiste verhoudingen tussen grootte en lengte (hals-, been-, staart- en lichaamslengte). In vergelijking met de Groninger is de Gelderse slenk langer in rug, staart en van voren (red.

vóór de benen). Zo schrijft Van der Vaart (1964): "Ze (red. de Groningers) staken beduidend af bij haar Gelderse zusters, die vooral veel langer in rug en staart waren...". Verheij (1963) merkt op dat de Geldersen wat langer van voren zijn. Van der Hoeven (1981) sprak van een lange duif t.o.v. de Groninger. In Nijmegen e.o. werd van de Groninger gezegd: "Zij moeten zijn gelijk een Belgisch paard, kort en breed". De lange en forse vond men onder de Gelderse slenken (Van Meteren, 1953).

Boven: Jonge Gelderse slenken in geel- en roodbleek met een prachtige opgerichte stand en een uitstekende S-vormige halsdracht.

Foto: Pieter Jansma.

De stand(hoogte) is middelhoog en de (lichaams)houding opgericht. Middelhoog is eveneens een rekbaar begrip. In de standaard van de Groninger slenk wordt eveneens gesproken van middelhoog, maar het zal voor iedereen duidelijk zijn dat de Groninger minder hoog is dan de Gelderse; ook al omdat de Groninger kleiner van stuk is. Een opgerichte houding betekent dat de borst omhoog wordt gedragen. Daarbij hoort een afhellend type wat verwijst naar de ruglijn. Deze ruglijn is bij de Gelderse slenk minder afhellend dan bij de Groninger (in parade-stand). Daarom spreken we bij de Gelderse van afhellend en bij de Groninger van sterk afhellend. De ruglijn is in stand zo ongeveer diagonaal (45°). Een en ander heeft ook te maken met de halsdracht. Wanneer de Groninger de hals achterover gooit (de typische nekslag) trekt deze het lichaam nog (veel) meer omhoog dan de Gelderse slenk.

De hals dient soepel te zijn. Soepele halzen laten een lichte S-vorm zien en sidderen regelmatig. De slenkenterm hiervoor is 'grollen'. Wanneer deze S-vorm ontbreekt, is de hals te stijf en spreken we van een 'stok in de nek'. Grollen is een typisch raskenmerk. Van der Hoeven (1981) schreef over de Gelderse slenk: "Zittend maakte de hals een sidderende beweging". Omdat de Gelderse slenk niet continue siddert, staat in de standaard dat de hals licht kán sidderen (in de kooi). Daarom staat deze rastypische eigenschap bij de toegevoegde raskenmerken nog eens apart vermeld.

**Rechts: Groninger slenken van vóór de jaren zeventig.
Foto: J.H. Wieking.**

De hals is ten slotte naar achteren gebogen, maar niet zo extreem als die van de Groninger slenk. Verheij (1963) spreekt van niet zo zwaar hangend. Deze opmerking zou kunnen suggereren dat de hals wel wat verder naar achteren werd gedragen dan de standaard voorschrijft. Bedenk echter dat de hals van de Groninger voor de jaren zeventig minder extreem naar achteren werd gedragen. Bij een juiste halsstand moeten we denken aan 90 tot 100 ° (nek ten opzichte van de ruglijn). Een haakse hoek is dus maximaal. We spreken meestal van een lichte stompe hoek. Door een goede naar achteren gebogen hals lijkt de duif opgerichter.

De (soepele) halsdracht vormt een van de belangrijkste kenmerken van de Gelderse slenk. Maar al te vaak zien we halzen die amper naar achteren buigen.

RASKENMERKEN

Onder het kopje raskenmerken in de standaard worden alle onderdelen van het ras afzonderlijk beschreven.

Kop

De kop is langwerpig, met goed gevuld voorhoofd; de bovenkant van de kop is iets afgeplat. Reeds op de (voor zover bekend) oudste afbeelding van de slenk van Vander Snickt (1900) wordt de zo karakteristieke slenkenkop duidelijk weergegeven.

We zien een gevulde voorkop, lang naar achteren toe en iets afgeplat.

Boven: Kopstudie slenkduif (Vander Snickt, 1900)

**Links: Prachtige kop, zeker voor een duivin.
Foto: Pieter Jansma.**

De kop van de Groninger is beduidend smaller en ook minder lang naar achteren. Ook de voorkop lijkt minder gevuld te zijn dan de dieren van rond 1900. Zo stond er in de eerste standaard van de Groninger uit 1922 nog: "Kop: middelmatig groot, goed gewelfd". Nu staat er expliciet in, dat de kop smal dient te zijn. Voor zover mij bekend, kwam Meelis (1976) hier als eerste mee.

Ogen

De ogen zijn normaal met vrij kleine pupil. De kleur van de iris rond de pupil is lichtgeel, naar de oogrand toe geleidelijk overgaand in oranje-rood. Zowel de Groninger als de Gelderse slenk heeft een vrij kleine pupil. Al in de eerste standaard van de Groninger slenk in 1922 werd dit gegeven vastgelegd.

In tegenstelling tot de Gelderse, wordt bij de Groninger slenk een wit randje om de pupil verlangd. Dit is evenwel een keuze geweest bij de totstandkoming van de eerste standaard. In 1900 geeft Vander Snickt een zeer uitvoerige beschrijving van de ingezonden slenken op Ornithophilia. Hierin lezen we dat de meeste dieren oranje-rode ogen hadden. Parelogen, wit met roze en wit met gele ogen kwamen echter ook voor. Huizinga (1897) sprak van een pareloog met een lichtroodachtige kring rondom de pupil, Lavallo & Lietze (1905) hebben het over een lichte iris (pareloog). Feitelijk vormt het Groninger slenkenoog een (vals) pareloog waarbij een rozerode kleur aan de buitenzijde van het oog zichtbaar is vanwege de rode adertjes.

Links: Oogkleur van de Gelderse slenk. Foto: Pieter Jansma.

Links: Uitstekende oogkleur voor een gele kleurslag. Foto: Pieter Jansma.

Vanaf de eerste standaard van de Groninger slenk in 1922, werden geelrode ogen bestempeld als 'pisogen'. Omdat geelrood de meest voorkomende oogkleur was, alles wat slecht was aan de Groninger voor Gelderse werd versleten en de weinige overgebleven exemplaren van de Geldersen een geelrode oogkleur hadden, hebben we dit zo vastgelegd in de standaard. Bedenk wel dat de gele kleurslagen over het algemeen lichtere ogen

hebben, omdat deze verdunkleur (van rood) ook invloed heeft op de oogkleur. Het oog kan dan al snel enigszins op een Groninger slenkenoog lijken.

Oogranden

De oogranden zijn smal en fijn. Ze komen overeen met die van de Groninger slenk. In de eerste standaard uit 1922 staat hierover: "De oogrand is smal en grijs". Zie ook de afbeelding van Vander Snickt (1900) en de afbeeldingen van de Gelderse slenkenogen. De kleur varieert niet veel bij de verschillende kleurslagen.

Snavel

De snavel is middellang en vrij dun. De kleur is conform de kleurslag, licht tot donkerhoornkleurig. Ook de snavel komt overeen met die van de Groninger slenk. Gele dieren hebben een (vrij) blanke snavel en rode een donker hoornkleurige tot (bijna) zwarte snavel. Bij de witte dieren (genetisch gezien schimmels vanwege het gekleurde oog) is de snavelkleur afhankelijk van de achterliggende kleur. Rode schimmels hebben een (meer) gekleurde snavel en gele schimmels een (meer) blanke. Opmerkelijk is dat er in de eerste standaard van de Groninger slenk uit 1922 over de snavel(kleur) het volgende wordt vermeld: "Ook bij rood komt het voor, dat de doffers een lichte snavel hebben (wasbek)". Ook Logman vermeldt dit gegeven in 1930.

Welke factoren voor deze lichte tot blanke snavelkleur verantwoordelijk zijn, blijft vooralsnog gissen. Het is bekend dat de factor recessief rood of sierduivenrood (e) een lichtere snavelkleur geeft en de kleur kan verbeteren, maar ook effect heeft op het basispatroon (tot zelfs geheel rood, wat bij slenken dan weer niet voorkomt). De factor smoky (sy) geeft eveneens een lichtere snavelkleur, maar heeft weinig effect op de intensiteit van de rode basiskleur. De factor sooty (So) zorgt wel voor meer kleurintensiteit, maar heeft geen effect op de snavelkleur. Sooty speelt sowieso een rol bij de kleurintensiteit van slenken. Deze factor veroorzaakt gekleurde vlekjes op het vleugelschild. Bij slenken spreken we van de zogenaamde spartekening. Daarom verlangen we bij de slenken ook geen schone vleugelschilden, maar enige 'smut'. De factor dirty (V van vetkleur) zorgt bij rood ook voor wat meer kleurintensiteit, maar heeft weer geen invloed op de snavelkleur.

Een en ander met betrekking tot deze factoren zou ook van invloed kunnen zijn op de donkeroranjegele dunkleur (vetgeel) bij slenken, maar andere factoren kunnen hierbij eveneens een rol spelen. Zo kunnen we bijvoorbeeld denken aan het allel bleekkleur (dP) dat een intensieve kleur (o.a. dominant rood) minder verdunt dan een dunkleur (o.a. dominant geel), waardoor de zogenaamde goudkleur ontstaat. Bij slenken is hier vooralsnog nauwelijks onderzoek naar gedaan.

Rechts: Jonge geel bandspar duivin. Gele dieren hebben een blanke snavel. Foto: Pieter Jansma.

Neusdoppen

De neusdoppen zijn klein en fijn en komen eveneens overeen met die van de Groninger slenk, iets wat op de oude tekeningen rond 1900 reeds duidelijk is te zien.

Hals

De hals is een van de belangrijkste raskenmerken van de Gelderse slenk. Ik zou willen zeggen: "Geen goede hals, geen slenk; al zijn de overige onderdelen nog zo goed". Hierbij gaat het niet alleen om de halsdracht, maar ook om de S-vorm en de lengte. In de standaardstaat hierover: "Vrij lang, soepel en achterwaarts gebogen (maximaal 90° met de ruglijn); lichte zwanenhals".

De hals dient vrij lang te zijn; niet zo lang als bij een Groninger slenk, maar wel met voldoende lengte om een lichte S-vorm (zwanenhals) te kunnen zien. Voldoende halslengte is bovendien nodig om te kunnen sidderen (grollen). Te korte halzen sidderen niet of nauwelijks en tonen geen S-vorm. De halsdracht is reeds uitvoerig toegelicht bij algemeen voorkomen.

Links: Rode doffer met een fraai type en voorkomen, de hals zou op de foto iets meer naar achteren mogen worden gedragen; meerdere keren bekroond met 97 punten.

Foto: Pieter Jansma.

Ten slotte nog iets over de mate van kropvorming (blazen). We laten eerst slenkenkenner Van der Hoeven (1981) aan het woord: "Die (red. Gelderse) slenken waren smal en lang met ranke halzen (...) Zittend maakte de hals een sidderende beweging. (...) 'blazen' werd niet geaccepteerd". Huizinga (1897) sprak van een licht opgeblazen krop, ook bij de duivin; juist genoeg om de borst een gevuld aanzien te geven, dat van levenslust getuigt. Lavalley & Lietze (1905) spreken van licht

of sterker blazend. Gelderse slenken in rust (zonder actie) laten ranke halzen zien. De licht opgeblazen krop getuigt van actie dan wel levenslust en wordt dikwijls getoond, maar de term 'halfkropper' gaat te ver.

Links: Witte duivin met een prima opgerichte stand; meerdere keren bekroond met 96 punten.

Foto: Pieter Jansma.

Borst

De borst is eveneens een zeer belangrijk onderdeel van de Gelderse slenk. In de standaard staat hierover het volgende vermeld: "Niet te breed, rond, hoog gedragen, goed gevuld, vloeiend overgaand in de voorhals". Hoewel we met een relatief brede borst te maken hebben, mag deze (in verhouding) niet zo breed zijn als bij de Groninger slenk. Zo schrijft Van der Vaart (1964): "Wel waren er twee soorten in ons land, namelijk Groninger en Gelderse slenken.

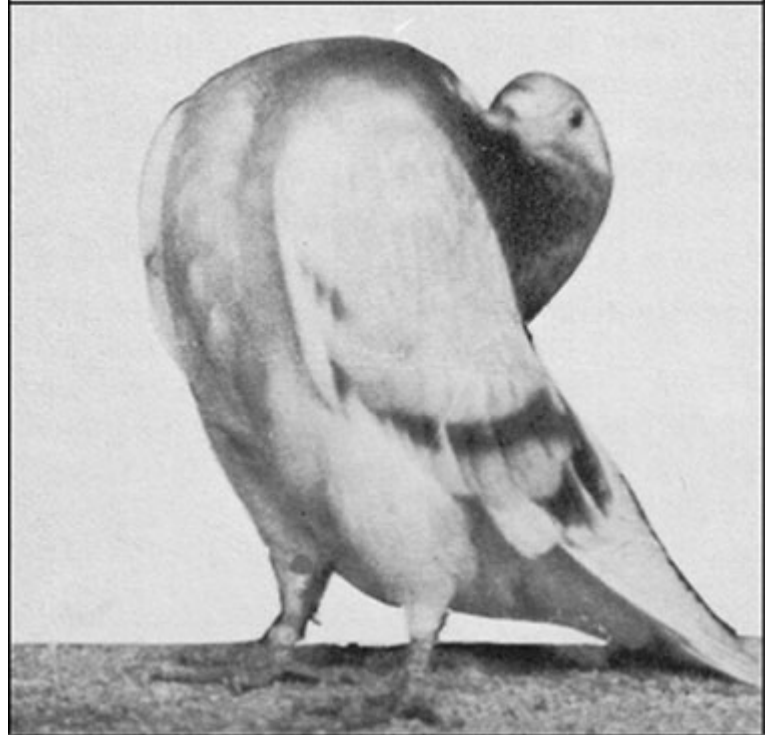
De eerste waren breder in de borst met een betere nekslag en vooral korter in bouw. Ze staken beduidend af bij haar Gelderse zusters, die vooral veel langer in rug en staart waren en met een veel smallere borst. Deze eigenschap bezorgden ze bij de Groninger fokkers de naam van 'Gelderse gepen' naar de lange dunne vissoort van die naam".

Verder dient de borst aan alle kanten (horizontaal en verticaal gezien) gerond te zijn, in tegenstelling tot de Groninger slenk waarbij de borst (horizontaal gezien) plat moet zijn. Een geronde borst komt overeen met de opmerking van Huizinga (1897) over een borst met gevuld aanzien. Ten slotte verlangen we een hooggedragen borst met voldoende borstdiepte, waardoor de licht S-vormige hals vloeiend overgaat in de voorhals en de goed geronde borst richting de buik. Wanneer borstdiepte geheel ontbreekt, kan dat leiden tot een spitse borst (zeker in combinatie met een platte borst) wat als ernstige fout wordt aangemerkt.

Rechts: Groninger slenkdoffer in geelbleek, winnaar van de clubshow van de Groninger Sierduivenclub in 1940. (Fokker: K. Woldijk)

Rug

Over de rug staat het volgende in de standaard vermeld: "Niet te breed, afhellend, naar achteren versmalend". Een niet te brede rug sluit aan bij een niet te brede borst. Bij de Groninger slenk werd een holle rug vanaf de eerste standaard in 1922 een vereiste om ruimte te geven aan de lange hals. Bij de Gelderse slenk wordt geen holle rug vereist. De staart wordt dan ook in het verlengde van de ruglijn gedragen, overeenkomstig de oude slenktekeningen rond 1900. De ruglijn loop diagonaal (ca. 45°), zie bij algemeen voorkomen.

Vleugels

De vleugels worden als volgt omschreven: "Middellang, vrij breed met krachtige, brede penne. Vleugeleinden tot kort voor het staarteinde reikend. Vleugeldracht normaal. Licht afgesleten slagpenne zijn toegestaan".

Links: Brede afgesleten slagpenne tijdens het kweekseizoen. Na de kweek breken de buitenste penne regelmatig af (Foto's: Pieter Jansma)

De penne zijn breed, wat past bij de krachtige vlieg-stijl. In tegenstelling tot de korte vleugels van de Groninger slenk, zijn de Gelderse vleugels van gemiddelde lengte. Dit komt overeen met de langere rug en staart (Van der Vaart, 1964). De vleugeldracht is normaal. In actie raken de vleug-einden de grond en worden

ze wat lossier van het lichaam gedragen. Afgesleten slagpennen zijn toegestaan, maar tijdens het showseizoen zijn de meeste dieren al wel door de rui.

De slijtage wordt vooral veroorzaakt door het springen waarbij de vleugeleinden elkaar onder het lichaam raken. Vander Snickt (1900) schrijft hierover: "Deze sprongen hebben als uitwerking dat de baarden van de grote pennen versleten raken, tot op het punt voor de rui van augustus en september waarop de doffer niet meer in staat is om te vliegen, zoals dat ook voorkomt bij klappers, Speelderkes en vurige Ringslagers".

Rechts: Roodbleke doffer met een bijzonder fraaie halsdracht, op de foto zou de borst iets voller en geronder mogen.

Foto: Pieter Jansma.

Staat

De staat wordt als volgt omschreven: "Middellang met krachtige, brede pennen en gesloten gedragen. Staartdracht normaal; staarteinde vrij van de grond".

Staatdracht normaal; wil zeggen, in het verlengde van de ruglijn. Het staarteinde reikt vrijwel tot aan de grond. Het leunen op de staat, zoals we dat wel zien bij de Groninger slenk, komt bij de Gelderse niet voor.

Benen

De benen zijn middellang, maar langer dan die van de Groninger die eerder kort zijn, hoewel ook hier middellang in de standaard staat vermeld. Lavallo & Lietze (1905) spreken van lange benen bij de slenk, maar de bijgevoegde tekening geeft eerder middellange weer.

Bevedering

De bevedering ligt glad aan; de hals- en nekveren mogen iets lossier, omdat een Gelderse slenk in actie deze veren iets lossier draagt. Vandaar deze toevoeging.

BESLUIT

Tot zover deel 1 over het algemeen voorkomen en de raskenmerken. In deel 2 gaan we nader in op kleurslagen, kleur en tekening, toegevoegde raskenmerken, ernstige fouten en de (totaal)beoordeling.

Copyright ©2014

All rights reserved by the Aviculture-Europe Foundation.

Dit is een publicatie uit het online tijdschrift www.aviculture-europe.nl

Nederlandse uitgave ISSN: 1871-6865

U mag deze tekst / foto's niet kopiëren, distribueren, zenden of publiceren zonder schriftelijke toestemming.